

Geroaşkınlık Kavramı ve Kavramın Hemşirelikte Kullanımı Üzerine Bir Derleme Çalışması A Review Study on the Concept of Gerotranscendence and Its Use in Nursing

 Nurcan Düzgün¹, Rukiye Burucu², Işın Cantekin², Sibel Arguvanlı Çoban³

¹Gazi Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Seydişehir Kamil Akkanat Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Konya, Türkiye

³Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fethiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, Gerontoloji Ana Bilim Dalı, Muğla, Türkiye

ÖZ

Bu derleme çalışması geroaşkınlık kavramı ve kavramın hemşirelikte kullanımı ile ilgili bir perspektif oluşturmak amacıyla yapılmıştır. Geroaşkınlık kavramı ‘dünyaya dair materyalist ve rasyonel bir bakış açısından, daha kozmik ve aşkın bir bakış açısına doğru bir değişim’ olarak tanımlanmaktadır. Geroaşkınlık, herkes için mümkün olan doğal bir gelişim süreci olarak kabul edilir. Genç yetişkinlikten sonra geroaşkınlığa doğru hareketin yaşam boyu ve sürekli olduğu varsayılır. Geroaşkınlık sürecinde deneyimlenen değişiklikler bireyin kendini ve başkalarıyla olan ilişkilerini yeniden tanımlamasını ve temel varoluşsal sorunlara dair yeni bir anlayış edinmesini sağlar. Deneyimlenen değişiklikler kozmik boyut, benlik boyutu, sosyal ve kişisel ilişkiler boyutu olmak üzere üç boyutta ele alınır. Geroaşkınlık teorisinin yaşlı bireyler için uygun hemşirelik bakım modelleri geliştirmede yeni pratik fikirler sunabileceği ifade edilmektedir. Hemşireler, yaşlı bireylerin değişen düşünce ve davranış biçimlerini doğru bir biçimde algılayabilmek ve bu bireylere sunacakları bakım faaliyetlerini zenginleştirmek için geroaşkınlık kavramından yararlanılarak oluşturulan kılavuzlardan yararlanabilir. Yaşlı bireylerin bakımında geroaşkınlık teorisinden türetilen kılavuzların kullanımının, hemşirelerin olumlu yaşlanmayı teşvik etmesine katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. Bu bilgiler ışığında hemşirelik bakımına yeni bir perspektif kazandırma potansiyeline sahip geroaşkınlığın yer aldığı eğitim, uygulama ve araştırmaların yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Geroaşkınlık, Hemşirelik, Bakım

Nurcan Düzgün, Gazi Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

E-posta: nurcanduzgun@gazi.edu.tr / **ORCID ID:** 0000-0001-6898-3451

Geliş Tarihi: 18.10.2024 / **Kabul Tarihi:** 02.12.2025

Nasıl Atıf Yapılmalı: Düzgün N, Burucu R, Cantekin I, Arguvanlı Çoban S. Geroaşkınlık Kavramı ve Kavramın Hemşirelikte Kullanımı Üzerine Bir Derleme Çalışması. Journal of Geriatric Science. 2025;8(3):260-266. Doi: 10.47141/geriatrik.1569585

Bu dergide yayınlanan makaleler Creative Commons Atıf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Articles published in this journal are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

ABSTRACT

This review study was conducted to create a perspective on gerotranscendence and its use in nursing. The concept of gerotranscendence is defined as 'a shift from a materialistic and rational view of the world to a more cosmic and transcendental perspective'. Gerotranscendence is considered a natural developmental process that is possible for everyone. The movement towards gerotranscendence after young adulthood is assumed to be lifelong and continuous. The changes experienced in the process of gerotranscendence enable the individual to redefine themselves and their relationships with others and to gain a new understanding of fundamental existential issues. The changes experienced are considered in three dimensions: the cosmic dimension, the dimension of the self, and the dimension of social and individual relations. It is stated that gerotranscendence theory can offer new practical ideas in developing appropriate nursing care models for older adults. Nurses can benefit from guidelines that incorporate the concept of gerotranscendence, enabling them to accurately perceive the changing thought and behavior patterns of older adults and enrich the care activities they provide to these individuals. It is stated that nurses using guidelines derived from gerotranscendence theory in the care of older adults will contribute to promoting positive aging. In light of this information, it is recommended that education, practice, and research involving gerotranscendence be conducted, which can bring a new perspective to nursing care.

Keywords: Gerotranscendence, Nursing, Care

GİRİŞ

Hemşireler, diğer meslek grupları gibi, mesleklerini teorik bilgi, içsel değerler ve pratik beceriler temelinde gerçekleştirir. Yaşlı bireyin hemşirelik bakımı ise büyük ölçüde hemşirenin teorik temelini oluşturduğu bakış açısına bağlıdır. Hemşirenin yaşlanmaya ilişkin sahip olduğu teorik bakış açısına bağlı olarak yaşlı bireylerin bakımında belirlenen ihtiyaçlar ve davranışların yorumlanmasında farklılıklar olacaktır. Bu bağlamda hemşirelerin farklı yaşlanma teorileriyle tanışmaları ve yaşlanmaya ilişkin farklı bakış açılarını öğrenmeleri oldukça önemlidir (1).

Geroaşkınlık teorisi hemşirelikte kullanılabilecek bir teoridir. Nitekim Hauge (1998), teorisin yaşlılık ile ilgili yeni bir anlayış sunduğu için hemşirelik ile son derece alakalı olduğunu belirtmektedir (2). Geroaşkınlık teorisinin yaşlı bireyler için uygun hemşirelik bakım modelleri geliştirmede yeni pratik fikirler sunabileceği düşünülmektedir (3). Tornstam geroaşkınlık kavramının farkında olmayan bakım vericinin veya personelin yaşlı bireylerin değişen düşünce ve davranış biçimlerini yanlış algılayabileceklerini ve bu bireylere sunacakları bakım faaliyetlerini zenginleştirme fırsatlarını kaçırabileceklerini ifade etmiştir (4). Ulusal literatür tarandığında geroaşkınlık kavramının hemşirelikte kullanımı ile ilgili herhangi bir

çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda bu derleme çalışması geroaşkınlık kavramı ve kavramın hemşirelikte kullanımı ile ilgili bir perspektif oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

Geroaşkınlığın Tanımı

Türkçe'ye Geroaşkınlık olarak çevrilen "Gerotranscendence" kavramı "gero" ve "transcendence" kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. "Gero", Yunanca geron = yaşlı adam veya geras = yaşlılık kelimelerine temellenmektedir. "Gero" kelimesi örnek olarak kullanıldığında en iyi çevirisinin "yaşlı" olduğu kabul edilmektedir (2). "Transcendence" kelimesi ise Latince trans + scandere = tırmanmak sözcüğünden gelmektedir ve kişinin kendi maddi sınırlarının ve kısıtlamalarının üstüne çıkması veya onları aşması olarak açıklanmaktadır (2).

Tornstam geroaşkınlık teorisinde, geroaşkınlık kavramını 'dünyaya dair materyalist ve rasyonel bir bakış açısından, daha kozmik ve aşkın bir bakış açısına doğru bir değişim' olarak tanımlamıştır (5). Geroaşkınlık, herkes için mümkün olan doğal bir gelişim süreci olarak kabul edilir. Genç yetişkinlikten sonra geroaşkınlığa doğru hareketin yaşam boyu ve sürekli olduğu varsayılır (3). Tornstam'a göre, geroaşkınlık, böylesi doğal bir ilerlemenin son

aşaması olarak kabul edilir ve geroaşkınlığa ulaşmak, bilgeliğe ulaşmak anlamına gelir (5). Tornstam (2011), nüfusun yalnızca yaklaşık %20'sinin kendiliğinden yüksek geroaşkınlık seviyesine ulaşacağını, birçok birey için zihniyet değişiminin çeşitli nedenlerle daha yavaş gerçekleşeceğini ve hatta engelleneceğini öne sürmüştür (6). Bu nedenle, bireyler yaşlanmanın getirdiği değişimleri kucaklamak ve hayatı daha olgun bir şekilde yorumlamak yani kısaca geroaşkınlığa ulaşmak için zihniyetlerini değiştirmelidir (7).

Tornstam, geroaşkınlık kavramını daha ayrıntılı bir şekilde açıklamak için geroaşkınlık sürecinde bir dizi değişiklik tanımlamıştır (8). Bu değişiklikler aşağıda sıralanmıştır:

- Evrenin ruhuyla kozmik bir birlik duygusunun artması
- Zaman, mekan ve nesnelerin algısının yeniden tanımlanması
- Yaşam ve ölümün yeniden tanımlanması ve ölüm korkusunun azalması
- Geçmiş ve gelecek nesillerle yakınlık duygusunun artması
- Gereksiz sosyal etkileşime olan ilginin azalması
- Maddi şeylere olan ilginin azalması
- Benmerkezciliğin azalması
- Meditasyona harcanan zamanın artması.

Geroaşkınlığın Boyutları

Geroaşkınlık sürecinde deneyimlenen değişiklikler bireyin kendini ve başkalarıyla olan ilişkilerini yeniden tanımlamasını ve temel varoluşsal sorunlara dair yeni bir anlayış edinmesini sağlar (3). Tornstam, bu süreçte deneyimlenen değişikliklerin ontolojik olarak kozmik boyut, benlik boyutu, sosyal ve kişisel ilişkiler boyutu olmak üzere üç boyutta ele alınabileceğini belirtir (9). Bu boyutlar daha yüksek düzeyde refah, daha yüksek yaşam kalitesi ve daha iyi ruh sağlığı ile ilişkilidir (4,10).

Kozmik Boyut

Tornstam'a göre birey kendisini daha büyük bir bağlamın, 'evrenin' bir parçası olarak görür. Ölüm korkusu azalırken, geçmiş, şimdiki ve gelecek nesillerle artan bir yakınlık hissi vardır. Dahası, geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek arasındaki sınırlar silinir. Yaşamdaki mistik boyutlar kabul edilir ve artık her şeyi açıklamaya ve anlamaya gerek kalmaz. Yaşamdaki zevk kaynakları değişir, öyle ki sıradan günlük olaylar büyük olaylardan daha önemli hale gelir

(5,11). Hindistan'da yaşlı bireylerle yürütülen bir çalışmada geroaşkınlığın en iyi bilinen boyutunun kozmik boyut olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada kozmik boyutla ilgili olarak yaşlıların zaman, yaşam ve ölüm tanımlarının değiştiğini ve yaş ilerledikçe evrene, doğaya, insanlığa ve çocukluk anılarına olan yakınlığın arttığı ifade edilmiştir (12).

Benlik Boyutu

Birey bütünlüğe ve azalan benmerkezciliğe doğru büyür. Egoizmden fedakarlığa doğru bir değişim, ego bütünlüğü ve "içimizdeki çocuğun" yeniden keşfi vardır. Bunu, bireyin yaşamı boyunca yaşadığı farklı deneyimlerin onu bir birey olarak nasıl etkilediği konusunda edinilen bir anlayış izler. Ayrıca, bu süreçte bireyin artık bedenine takıntılı olmadığı, ancak yine de ona baktığı bir beden aşkınlığı gelişimi de gerçekleşir (5,11).

Sosyal ve Bireysel İlişkiler Boyutu

İlişkilerin anlamı ve önemi daha fazla seçici olmaya doğru değişir. Aşkın bir bakış açısına sahip yaşlı birey, maddi şeylere ve yüzeysel sosyal ilişkilere daha az, tefekkür ve meditasyona ise daha fazla zaman harcamayı tercih eder. Birçoğu, sosyal kuralların ve normların artık çok önemli olmadığı, özgürlük duygusu ve büyüme ile sonuçlanabilen bir 'özgürleşmiş masumiyete' girer. Zenginliğin birey üzerinde yarattığı baskı ve sorumluluk duygusu, zamanla modern çilecilik biçiminde kendini gösteren bir anlayışın ve buna eşlik eden günlük bir bilgelik biçiminin gelişmesine yol açar. (5,11).

Geroaşkınlığın Temelleri

Geroaşkınlık ile ilgili ilk yayın 1989 yılında Tornstam tarafından kaleme alınmıştır (8). Bu yayında Tornstam hem teorisinin gelişimi hem de hangi kaynaklardan esinlendiği konusunda bilgiler verir. Tornstam teorisini kendi çalışmalarının yanı sıra başkalarının teorileri ve gözlemlerine de dayandırmıştır (8). Tornstam (1994) Jung, Erikson, Gutman, Peck, Chinen, Chapman, Grotjahn, Holliday & Chandler, Kramer & Woodruff, Rosenmayr ve Storr'a atıfta bulunur (3,13). Tornstam toplam 4685 katılımcıyı içeren üç farklı nicel çalışma gerçekleştirmiştir. Bu nicel çalışmalar Tornstam'ın (2005) geroaşkınlık üzerine olan kitabında ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Çalışmalar, yaşamda geroaşkınlık ile ilgili gelişmelerin ve ileri yaşlılığa kadar çeşitli yaşlardaki bireylerde farklı

geroaşkınlık düzeylerinin açıklamalarını içermektedir (4). Ayrıca 50 kişiyle derinlemesine görüşmeler içeren nitel bir çalışma gerçekleştirilmiş ve 1997'de yayınlanmıştır (14). Bu çalışmada, Tornstam yaşlanma sürecine ilişkin Geroaşkınlık Teorisinin “geleneksel” yaşlanma teorilerinden (Özellikle Kopuş Teorisi ve Erikson’un Psikososyal Gelişim Kuramı) niteliksel olarak farklı bir bakış sunduğunu savunmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular, yaşlı bireylerin yalnızlık değil, bilinçli olarak seçilmiş olumlu bir yalnızlık arayışında olduklarını göstermektedir. Bu durum, sosyal ilişkilerden geri çekilme ya da ilgisizlik olarak değil, daha seçici olma ve içsel gelişim süreci olarak yorumlanmaktadır. Katılımcıların deneyimleri, geleneksel gerontolojik yaklaşımların öngördüğü “sosyal gerileme” veya “çözülme” kavramlarının her durumda geçerli olmadığını, bazı davranışların aksine pozitif gelişimsel değişimlerin göstergesi olabileceğini ortaya koymaktadır. Çalışmadan elde edilen bu bulgular ışığında geroaşkınlığın yaşlanmayı yalnızca geçmişin bütünleştirilmesiyle sınırlamayan, bunun ötesine geçerek bireyin gerçekliği yeniden tanımladığı, daha ileri bir olgunluk ve anlam düzeyine yöneldiği bir süreç olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır (3,15).

Geroaşkınlık Teorisinin Hemşirelikte Kullanımı

Hemşirelik bakımı, değişen yaşam perspektifinin getirdiği ihtiyaçların anlaşılmasını içermelidir. Bu doğrultuda hemşirelik bakımı yaşlı bireylerin değişen bakış açısını ve bu değişimin neden olduğu özel ihtiyaçları dikkate almalı ve bunlara saygı göstermelidir. Geroaşkınlık teorisi pek çok yaşlanma teorisi gibi yaşlanmanın gelişimsel kalıplarını tanımlamakta ancak yaşlı bireylere nasıl davranılacağı veya onlara nasıl iyi bakım sağlanacağı konusunda bilgi vermemektedir. Bu nedenle, teorileri pratikte kullanılabilecek kılavuzlara çevirmek önemlidir (1). Wadensten ve Carlsson yaptıkları çalışmalarla hemşirelerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarını desteklemeye yardımcı olabilmek ve mevcut bakımı zenginleştirebilmek için geroaşkınlık teorisinden yararlanarak kılavuzlar geliştirmişlerdir (1,15). Kılavuzlar, geroaşkınlık sürecini kolaylaştırması için hemşirelere bakımın önemli yönleri konusunda tavsiyelerde bulunur. Tüm kılavuzlar hemşirelerin yaşlı bireylerin geroaşkınlığa doğru gelişimlerini nasıl teşvik edip destekleyeceklerine odaklanır. Aynı zamanda kılavuzlar hâlihazırda geroaşkınlığa ulaşmış bireyler için de değerlidir (1). Bu kılavuzların ana temaları ve açıklamaları örnekleriyle birlikte aşağıda sıralanmıştır:

1. Geroaşkınlık belirtilerinin bileşenlerini yaşlanmanın normal belirtileri olarak kabul edin.

Yaşlı bireylerde içe dönüklük, geçmişe yönelik düşünceler, sessizlik ihtiyacı veya sosyal etkileşimlerin azalması sıklıkla patolojik belirtiler olarak yorumlanabilmektedir. Oysa Tornstam (2005) bu davranışların geroaşkınlığın doğal bir parçası olabileceğini, yaşlı bireylerin daha derin bir içsel anlam arayışına yöneldiklerini vurgular (4). Hemşirelerin bu belirtileri her zaman “çekilme” ya da “depresyon” olarak değil, “bilişsel-ruhsal olgunlaşma göstergesi” olarak da değerlendirmesi gerektiği belirtilir (16). Bir hemşire, sosyal etkinliklere daha az katılan yaşlı bir bireyde izolasyon olarak değil, “içsel sessizliğe yönelme” sürecini de görmeli ve bu tercihe saygı göstermelidir.

2. Bedenle meşguliyeti azaltın.

Yaşlı bireylerin bedenlerindeki değişimlere aşırı odaklanması, yaşlanmanın kabulünü zorlaştırabilir. Tornstam (1997), geroaşkınlığın bedensel sınırların ötesine geçerek “beden ötesi farkındalık” (body-transcendence) içerdiğini belirtmiştir (14). Wadensten & Carlsson (2003), hemşirelerin yaşlı bireylerle bedensel işlevler yerine anlam, değer, huzur gibi temalar üzerine konuşmalar yaparak bu süreci destekleyebileceğini ifade eder (15). Örneğin; banyo veya giyinme yardımı sırasında yaşlı bireyin “artık güçsüzüm” sözlerine karşı, hemşire “bedeninizde değişimler olsa da, hayat deneyimleriniz değerli” şeklinde bir yeniden çerçeveleme yapılabilir.

3. Zamanın alternatif tanımına izin verin.

Geroaşkınlık sürecinde yaşlı bireyler zamanı doğrusal (geçmiş–şimdi–gelecek) bir kavram olarak değil, döngüsel veya bütünsel bir şekilde algılamaya başlarlar (4). Wadensten (2005), hemşirelerin bakım planlarını bu farklı zaman algısını dikkate alarak esnekleştirmesini önerir (17). Buna göre, yaşlı birey sık sık geçmişten bahsediyorsa, hemşire bu durumu “şimdiki zamandan kopma” değil, zamanın farklı bir biçimde yaşanması olarak yorumlamalı ve yaşam öyküsü anlatımını teşvik etmelidir.

4. Ölüm üzerine düşüncelere ve konuşmalara izin verin.

Tornstam (1996), ölümün yaşlılıkta korku değil, bir “doğal geçiş” olarak algılanmaya başlanabileceğini belirtmiştir (11). Wadensten & Carlsson (2003), hemşirelerin ölüm konusundaki konuşmalardan kaçınmak yerine bu konulara açık olmalarının bireylerin ruhsal huzurunu artırabileceğini ifade etmiştir (15). Yaşlı bir birey “ölümüm yaklaştı” dediğinde hemşire, konuyu kapatmak yerine “bu konuda

neler hissediyorsunuz?” gibi açık uçlu bir yanıtla varoluşsal paylaşımı destekleyebilir.

5. Yaşlı bireylerin kişisel gelişimini kolaylaştıracak ve ilerletecek konuşma konularını seçin.

Geroaşkınlık süreci, bireyin yaşamının anlamını yeniden yapılandığı bir gelişim aşamasıdır. Reed (2008), hemşireliğin “öz aşkınlık” (self transcendence) yaklaşımıyla bireylerin yaşam doyumunu artırabileceğini, varoluşsal konulara odaklanmanın psikolojik iyi oluşu desteklediğini vurgulamıştır (18). Bu noktada yaşlı bireyle geçmiş başarıları, anlamlı ilişkileri, hayat dersleri üzerine konuşmak bireyin kendini değerli hissetmesini ve içsel bütünlük geliştirmesini sağlayabilir.

6. Farklı etkinlik türleri yaratın ve onları tanıtın.

Aktivitelerin amacı yalnızca fiziksel aktiviteyi artırmak değil, ruhsal gelişimi desteklemektir. 2018 yılında yürütülen bir çalışmada, geroaşkınlık temelli anı paylaşımı (reminiscence) programının yaşam doyumunu artırdığı ve depresyonu azalttığı bulunmuştur (19). Ruhsal gelişimin desteklenmesi için yaşlı bireyler grup anı paylaşımı oturumları, meditasyon, sessizlik egzersizleri, doğa yürüyüşleri veya sanatsal etkinliklere yönlendirilebilir.

7. Sessiz, huzurlu yerler ve anlar yaratın ve bunların kullanımına teşvik edin.

Sessizlik, yalnızlık ve içe dönüş, geroaşkınlığın doğal süreçlerindendir. Wadensten (2006), huzurlu ortamların bireyin içsel düşüncelerine odaklanmasını kolaylaştırdığını belirtmiştir (16). Bu bağlamda huzurevinde veya klinik ortamında sessiz zamanlar belirlenmesi, kişisel ibadet veya meditasyon için alan ayrılması bu süreci destekleyebilir.

Yaşlı bireylerin bakımında geroaşkınlık teorisinden türetilen kılavuzların kullanımının, hemşirelerin olumlu yaşlanmayı teşvik etmesine katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. Bununla birlikte bu kılavuzların hemşirelik bakımında yaşlı bireylere daha bireyselleştirilmiş bir şekilde yaklaşmanın bir yolu olacağı düşünülmektedir (20). Hemşireler yaşlı bireylere yönelik tutumlarını desteklemek ve mevcut bakımı zenginleştirmek için geroaşkınlık teorisini ve kılavuzları bir tamamlayıcı olarak kullanabilirler. (1). Bu doğrultuda yaşlı bireylere bakım veren hemşireler geroaşkınlık müdahale programı geliştirebilir ve uygulayabilir ve sonuçlarını değerlendirebilir.

Geroaşkınlık Kavramının Hemşirelikte Kullanımı ile ilgili Yürütülen Çalışmalar

Ulusal literatürde geroaşkınlık kavramının hemşirelikte

kullanımı ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kavram Türkiye için oldukça yenidir. Mevcut çalışma geroaşkınlığın tanımı ve hemşirelikte kullanımı ile ilgili ilk ulusal çalışma niteliği taşımaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar uluslararası literatürde de oldukça sınırlıdır. Bu bölümde hemşirelik bakımına yeni bir perspektif kazandırma potansiyeline sahip geroaşkınlık kavramının hemşirelikte kullanımı ve bakıma sağladığı yararlar ile ilgili uluslararası literatürden örnekler sunulacaktır.

Sekiz hafta boyunca yaşlı bireylere geroaşkınlık destek programının uygulandığı bir çalışmada müdahale grubunda olanların geroaşkınlık bakış açılarının ve yaşam memnuniyetlerinin arttığı, depresif belirtilerinin ise azaldığı bulunmuştur (21). 2023 yılında gerçekleştirilen daha güncel bir çalışmada geroaşkınlık ile ilgili müdahalelerin katılımcıların ruh sağlığı ve yaşam doyumunu üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirtilmiştir (22). Geroaşkınlık ile ilgili müdahalelerin planlanması ve hemşirelerin yaşlı bireylere bu açıdan bakım verebilmesi için daha önce de belirtildiği gibi hemşirelerin geroaşkınlık kavramını bilmesi ve belirtilerini fark etmesi önemlidir (23). İsveç’te bulunan bir huzurevinde yürütülen ve örneklem grubunda hemşire, hemşire yardımcıları ve ergoterapistlerin bulunduğu nitel bir çalışmada; yaşlılarla çalışan personelin geroaşkınlık belirtilerini fark edip etmedikleri ve eğer fark ettilerse bu belirtileri nasıl yorumladıkları araştırılmıştır. Çalışmanın bulguları yaşlılarla çalışan personelin geroaşkınlık belirtilerinin çoğunu fark ettiğini ancak bu belirtilerin yorumlanmasının değişken olduğunu göstermiştir. Dahası katılımcılar tarafından geroaşkınlık belirtilerinin bazıları “normal” olarak değerlendirilirken bazıları “patolojik” olarak ifade edilmiştir (23). Tornstam’ın yürüttüğü çalışmalarda da hemşirelerin geroaşkın davranışların çoğunu tanıdıkları ancak benzer şekilde bu davranışları genellikle patolojik bir durumun belirtileri veya hareketsizliğin bir sonucu olarak yorumladıkları belirlenmiştir (5,24). Buna göre hemşirelerin ve diğer sağlık personelinin yaşlı bireylerdeki geroaşkınlık belirtilerini anlamaları için geroaşkınlık teorisini yorumlayıcı bir çerçeve olarak kullanmaları ve bakım verdikleri yaşlı bireylere bu anlayışla yaklaşımları gerekmektedir (23). Bakım verenler için geroaşkınlık müdahalelerinin incelendiği bir çalışmada, bakım verenlere yaşlı bireylerde fark edilebilecek ve/veya desteklenebilecek geroaşkınlık belirtileri hakkında verilen eğitimin daha yüksek bir bakım

kalitesine ve bakım veren ile yaşlı birey arasındaki ilişkinin iyileştirilmesine katkıda bulunabileceğini gösteren olumlu sonuçlar bildirilmiştir (25). Bu çalışmaların yaşlı bireylere sunulan bakımın kalitesinin artırılmasında geroaşkınlık kavramından yararlanılmasının önemini anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geroaşkınlık, herkes için mümkün olan doğal bir gelişim sürecidir. Geroaşkınlık sürecinde deneyimlenen değişiklikler bireyin kendini ve başkalarıyla olan ilişkilerini yeniden tanımlamasını ve temel varoluşsal sorunlara dair yeni bir anlayış edinmesini sağlar. Hemşireler, yaşlı bireylerin değişen düşünce ve davranış biçimlerini doğru bir biçimde algılayabilmek ve bu bireylere sunacakları bakım faaliyetlerini zenginleştirmek için geroaşkınlık teorisinden yararlanabilir. Bu amaçla gerçekleştirilecek müdahaleler başarılı yaşlanma sürecine katkı sağlayabilir. Bu bilgiler ışığında hemşirelik bakımına yeni bir perspektif kazandırma potansiyeline sahip geroaşkınlığın yer aldığı eğitim, uygulama ve araştırmaların yapılması önerilebilir.

BİLDİRİMLER

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedirler.

Finansal Destek

Çalışmada herhangi bir kişi ya da kurumdan finansal destek sağlanmamıştır.

Yazar Katkıları

Fikir: ND, SAÇ, Tasarım: RB, IC, Literatür tarama: ND, RB, IC, SAÇ, Yazma: ND, SAÇ Eleştirel inceleme: RB, IC, SAÇ

KAYNAKLAR

1. Wadensten B, Carlsson M. The theory of gerotranscendence in practice: guidelines for nursing-Part II. *Int J Older People Nurs.* 2007; 2(4): 295-301.

2. Hauge S. An analysis and critique of the theory of gerotranscendence. *Vestfold College.* 1998.
3. Wadensten B. The theory of gerotranscendence as applied to gerontological nursing-Part I. *Int J Older People Nurs.* 2007; 2(4): 289-294.
4. Tornstam L. Gerotranscendence: A developmental theory of positive Aging. 2005; 11: 213.
5. Tornstam L. Caring for the elderly: Introducing the theory of gerotranscendence as a supplementary frame of reference for caring for the elderly. *Scandinavian Journal of Caring Sciences.* 1996; 10(3): 144-150.
6. Tornstam L. Maturing into gerotranscendence. *Journal of Transpersonal Psychology.* 2011; 43(2): 166-180.
7. Abreu T, Araujo L, Teixeira L, et al. New horizons in gerotranscendence interventions. Targeting nursing home staff members and other caregivers: a scoping review. *Working with Older People.* 2024.
8. Tornstam L. Gerotranscendence: a reformulation of the disengagement theory. *Aging (Milano).* 1989; 1: 55-63.
9. Tornstam L. Gerotranscendence and the functions of reminiscence. *J Aging Identity.* 1999; 4(3): 155-166.
10. Wortman ES, Lewis JP. Gerotranscendence and Alaska native successful aging in the aleutian pribilof islands, Alaska. *J Cross Cult Gerontol.* 2021; 36(1): 43-67.
11. Tornstam L. Gerotranscendence - a theory about maturing into old age. *J Aging Identity.* 1996; 1: 37-50.
12. Bandyopadhyay S, Singh K. The experience of gerotranscendence in the Indian context. *J Relig Spiritual Aging.* 2025; 37(3): 270-306.
13. Tornstam L. Gerotranscendence - a theoretical and empirical exploration. In: Thomas LE, Eisenhandler SA, Editors. *Aging and Religious Dimension.* Westport: Greenwood Publishing Group; 1994: 203-225.
14. Tornstam L. Gerotranscendence: the contemplative dimension of aging. *Journal of Aging Studies.* 1997; 11: 143-154.
15. Wadensten B, Carlsson M. Theory-driven guidelines for practical care of older people, based on the theory of gerotranscendence. *J Adv Nurs.* 2003; 41(5): 462-470.
16. Wadensten B. An analysis of psychosocial theories of ageing and their relevance to practical gerontological nursing in Sweden. *Scand J Caring Sci.* 2006; 20(3): 347-354.
17. Wadensten B. Introducing older people to the theory of gerotranscendence. *J Adv Nurs.* 2005; 52(4): 381-388.
18. Reed PG. Theory of self-transcendence. In: Smith MJ,

- Liehr PR, editors. Middle Range Theory for Nursing. 2008; 2: 105-129.
19. Hsiao CY, Yeh SH, Wang JJ, et al. The effect of gerotranscendence reminiscence therapy among institutionalized elders: A randomized controlled trial. *Neuropsychiatry*. 2018; 8(3): 881-892.
 20. Wadensten B. Changes in nursing home residents during an innovation based on the theory of gerotranscendence. *Int J Older People Nurs*. 2010; 5(2): 108-115.
 21. Wang JJ, Lin YH, Hsieh LY. Effects of gerotranscendence support group on gerotranscendence perspective, depression, and life satisfaction of institutionalized elders. *Aging Ment Health*. 2011; 15(5): 580-586.
 22. Abreu T, Araújo L, Ribeiro O. How to promote gerotranscendence in older adults? A scoping review of interventions. *J Appl Gerontol*. 2023;42(9): 2036-2047.
 23. Wadensten B, Carlsson M. A qualitative study of nursing staff members' interpretations of signs of gerotranscendence. *J Adv Nurs*. 2001; 36(5): 635-642.
 24. Tornstam L, Törnqvist M. Nursing staff's interpretations of "gerotranscendental behavior" in the elderly. *Journal of Aging and Identity*. 2000; 5(1): 15-29.
 25. Ribeiro O, Araujo L, Abreu T, et al. Gerotranscendence interventions for caregivers: A scoping review. *Innovation in Aging*, 2023; 7(Suppl 1): 669-670.